

**IDIOMA IBORALARINI TARJIMA QILISHDAGI
QIYINCHILIKLAR****ISMOILOVA GULSINOY, YANGIBOYEVA SADOQAT****XUDAQULOV ASADBEK**

*Denov tadbirkorlik va pedagogika institutining filologiya yo‘nalishi
4-bosqich talabalari*

ANNOTATSIYA: *Til – inson tafakkuri va madaniyatining eng muhim ko‘zgusidir. Har bir xalq tili orqali o‘zining dunyoqarashi, qadriyatlari va urf-odatlarini ifodalaydi. Shuning uchun har bir tilning o‘ziga xos barqaror iborolari, ya’ni idiomatik iborolari mavjud. Idiomalar tilning badiiy boyligini oshiradi, nutqni obrazli, ta’sirchan va ifodali qiladi. Ammo ularni tarjima qilish jarayoni ko‘pincha qiyinchilik tug‘diradi, chunki ularning ma’nosi ko‘pincha so‘zma-so‘z tarjimada yo‘qoladi. Idioma so‘zlarning alohida ma’nosidan emas, balki ularning birgalikdagi obrazli ifodasidan kelib chiqadi. Mazkur maqolada idiomatik iboralarni tarjima qilishdagi asosiy muammolar, ularning sabablari hamda samarali tarjima usullari tahlil qilinadi.*

KALIT SO‘ZLAR;IDIOMA, TARJIMA , MADANIY EKVALENT , PRAGMATIK

.1. Idiomatik iboralar mohiyati

Idiomatik ibora (idiom) — ma’nosi alohida so‘zlarning ma’nosidan farqli bo‘lgan barqaror so‘z birikmasidir. U ko‘pincha xalq hayotidagi voqealar, e’tiqodlar, urf-odatlar va tarixiy tajribalar asosida shakllangan bo‘ladi.

Masalan:

“Break the ice” – “sokinlikni buzmoq, suhbatni boshlamoq”.

“Kick the bucket” – “vafot etmoq”.

“Spill the beans” – “sirni ochmoq”.

“Hit the books” – “katta ishtiyoq bilan o‘qimoq”.

“Piece of cake” – “juda oson narsa”.

“Pull someone’s leg” – “hazillashmoq, kimnidir aldab kuldurish”.

Bularning hech birini so‘zma-so‘z tarjima qilib bo‘lmaydi, chunki u holda ma’no yo‘qoladi.

2. Idiomatik iboralarni tarjima qilishdagi qiyinchiliklar

1. Madaniy tafovutlar

Idiomalar xalqning madaniyatiga chuqur bog‘langan bo‘ladi. Masalan:

“The black sheep of the family” – “oiladagi yomon obro‘li kishi” (so‘zma-so‘z: “oila ichidagi qora qo‘y”).

“To have green fingers” – “dehqonchilikka usta bo‘lish” (so‘zma-so‘z: “yashil barmoqlarga ega bo‘lish”).

“To bite the bullet” – “qiyin qarorni qabul qilmoq” (aslida urush davridagi tibbiy jarrohlikdan olingan).

2. Ekvivalentning yo‘qligi

Har doim ham boshqa tilda to‘liq mos keladigan ibora topilmaydi. Masalan:

“To cry over spilt milk” – “bo‘lib o‘tgan narsadan afsuslanish befoyda”.

“To put all your eggs in one basket” – “hamma umidni bitta narsaga bog‘lamoq”.

“To burn bridges” – “orqaga yo‘lni yopmoq, munosabatni uzmoq”.

3. So‘zma-so‘z tarjima xatosi

Idiomaning bevosita tarjima qilish kulgili yoki noto‘g‘ri natija beradi.

“It’s raining cats and dogs” – “mushuklar va itlar yog‘ayapti” deb tarjima qilib bo‘lmaydi; to‘g‘risi: “Yomg‘ir quyganday yog‘ayapti.”

“To kick the bucket” – “chelakni tepmoq” emas, balki “vafot etmoq.”

4. Kontekstga bog‘liqlik

Idiomaning ma’nosi ko‘pincha u ishlatilgan vaziyatga qarab o‘zgaradi.

“Break a leg!” – teatrdagi “Omad tilayman!” degan ma’noda qo‘llanadi, lekin so‘zma-so‘z “Oyoqni sindir!” bo‘ladi.

“Under the weather” – “o‘zini yomon his qilmoq”, nafas qisilib, charchagan holatni bildiradi.

2.3. Idiomatik iboralarni tarjima qilishning samarali usullari

1. Funksional ekvivalent topish

Tarjimon iboraning ma'nosini saqlagan holda, o'z tildagi o'xshash ma'noli ifodani tanlaydi.

Inglizcha idioma So'zma-so'z ma'no To'g'ri o'zbekcha tarjima

"When pigs fly" Cho'chqalar uchganda Hech qachon

"Kill two birds with one stone" Bir tosh bilan ikki qushni o'ldirmoq

Bir o'q bilan ikki quyonni urmoq

"To be in hot water" Qaynoq suvda bo'lmoq Qiyin ahvolda bo'lmoq

"To get cold feet" Sovuq oyoqlarni olmoq Jur'atini yo'qotmoq

"A blessing in disguise" Yashirin baraka Yomon ko'ringan narsa

foydali bo'lib chiqmoq

2. Madaniy moslashtirish (adaptatsiya)

Tarjimon idiomani o'z madaniyatidagi mos ifoda bilan almashtiradi.

"As cool as a cucumber" → "Tinch, sokin odam."

"To have bigger fish to fry" → "Boshqa muhim ishlarim bor."

"To make a mountain out of a molehill" → "Mayda narsani kattalashtirmoq."

3. Izohli tarjima

Agar ekvivalent topilmasa, ma'noni tushuntirish yo'li bilan tarjima qilinadi.

"To let the cat out of the bag" → "Sirni tasodifan aytib qo'ymoq."

"To steal someone's thunder" → "Boshqaning yutug'ini o'ziniki qilib ko'rsatmoq."

"To turn a blind eye" → "Ko'rmaganga olmoq, e'tibor bermaslik."

4. Kontekstual tahlil

Idioma qo'llangan matn, suhbat yoki vaziyatga qarab tarjima aniqlanadi.

Masalan, "Break the ice" ba'zan "sokinlikni buzmoq", ba'zan "suhbatni boshlamoq" ma'nosida ishlatiladi.

2.4. Idiomalarni o'qitish va tarjimaga tayyorlash

Til o'rganuvchilar uchun idiomalarni kontekst orqali o'rganish foydali.
Masalan:

Inglizcha: "Don't count your chickens before they hatch."

O‘zbekchasi: “Tuxumdan chiqqanini sanama.” → “Oldindan xulosa chiqarmang.”

Inglizcha: “Actions speak louder than words.”

O‘zbekchasi: “Ish so‘zdan ustun.”

Bu kabi taqqoslashlar nafaqat tarjima mahoratini, balki madaniy tushunishni ham rivojlantiradi.

Xulosa

Shuning uchun tarjimon idiomani tarjima qilayotganda:
faqat so‘zlarga emas, ma’noga e’tibor berishi;
madaniy moslikni saqlashi;
kerak bo‘lsa, izohli tarjima yoki moslashtirish usullaridan foydalanishi lozim.

FOYDALINGAN ADABIYOTLAR

- 1.Tarjima Nazariyasi: O‘quv Qo‘llanma (mualliflar: I. G‘afurov, O. Mo‘minov, N. Qambarov)
- 2.Tarjimashunoslik Terminlarining Ko‘ptilli Lug‘at-Ma’lumotnomasi (mualliflar: Zohid Sodiqov & Dilrabo Abdurahmonova)
- 3.Inglizcha-O‘zbekcha Idiomalar Lug‘ati (muallif: A. L. Yusupov)